

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V NITRE

**FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

BAKALÁRSKA PRÁCA

2008

Janka Krupová

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE**

Rektor: prof. Ing. Mikuláš Látečka, PhD.

FAKULTA EURÓPSKYCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO ROZVOJA

Dekan: prof. Ing. Dušan Húska, PhD.

**Transformácia funkcií poľnohospodársky podnikov v okrese
Banská Bystrica
Bakalárska práca**

Katedra regionálneho rozvoja
Vedúci katedry: doc. Ing. Mária Fáziková, CSc.

Vedúci práce: Ing. Michaela Mitašíková

Janka Krupová

Nitra 2008

Summary

Whole fection of the bachelor's work is orientated on an agricultural companies in Banská Bystrica district which has been transformed after the 1999. The proces of transformation of these agricultural companies we may understand as a transition from the order economics to the market economics which has agreat influence on the efectivity of the economics itself. The agriculture itself is not isolated that is with the transformation it is achieved not only the transformation of the national economy but also the whole agricultural production. Agriculture is one of the most comtestate and most thiscussed spheres of the European economics. Not even one of the attempts of the reform was not energetic enough so far. Agriculture ranks along one of the most sensitive branches of the agriculture and not even in the Slovakia but also in the whole European Union, that is why it ladles importance in from of the mustual politics. The main objective of this bachelor 's work is to call attention to the importance of agriculture itself and the agricultural production.

Key words: agriculture, transformation agricultural companies, market economics, European union

Čestné vyhlásenie

Dolu podpísaná Janka Krupová prehlasujem, že uvedenú bakalársku prácu na tému: **Transformácia funkcií poľnohospodárskych podnikov v okrese Banská Bystrica**, som vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry a získanými údajmi.

Nitra.....

.....

podpis

Touto cestou vyslovujem poďakovanie pani Ing. Michaele Mitašíkovej za pomoc, odborné vzdelanie, za cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej bakalárskej práci.

Nitra.....

.....
podpis

Použité označenie

A.S.	Akciová spoločnosť
EAGGF	Európsky zabezpečovací a garančný fond
EHS	Európske hospodárske spoločenstvo
ES	Európske spoločenstvo
FAO	Organizácia pre výživu a poľnohospodárstvo
FO	Fyzická osoba
FTR	Fond regulácie
GATT	Všeobecná dohoda o clách a obchode
NFP	Nenávratný finančný príspevok
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OSN	Organizácia spojených národov
PPA	Pôdohospodárska platobná agentúra
S.R.O.	Spoločnosť s ručením obmedzeným
SPP	Slovenská poľnohospodárska politika
SR	Slovenská republika
VŠ	Vysoká škola
ŽP	Životné prostredie
ŽV	Živočíšna výroba

Obsah

Čestné vyhlásenie

Pod'akovanie

Použité označenie

Úvod.....	7
1. Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	8 - 11
1.1. Transformácia poľnohospodárstva.....	8 - 11
1.2. Charakteristika poľnohospodárstva.....	11
1.3. Funkcie poľnohospodárstva.....	11 – 14
1.4. Spoločná poľnohospodárska politika.....	14
1.5. Vývoj poľnohospodárstva.....	14 - 16
1.6. Ciele a postupy spoločnej poľnohospodárskej politiky.....	16 -19
1.7. Ciele spoločnej poľnohospodárskej politiky.....	20
1.8. Financovania spoločnej poľnohospodárskej politiky.....	20
2. Cieľ práce.....	22
3. Metodika práce.....	23
4. Výsledky práce	24
4. 1. Charakteristika Banskobystrického okresu.....	24 – 26
4.2. Charakteristika jednotlivých podnikov.....	26
4.2.1.Podnik č.1.....	26 - 30
4.2.2.Podnikč.2.....	30 - 32
4.2.3. Podnik č.3.....	33
4.3. Porovnanie poľnohospodárskych podnikov.....	34
4.4. Vplyv poľnohospodárstva na životné prostredie.....	35
5. Návrhy a riešenia.....	38
6. Záver.....	39
7. Použitá literatúra	
8. Prílohy	

Úvod

Ekonomika Slovenskej republiky prešla v poslednom období výraznými zmenami, ktoré sa odzrkadlili v hospodárstve SR. Práve hospodárstvo SR sa dostalo do ekonomickej nerovnováhy, čo má za následok rôzne výkyvy v sociálnych a ekonomických parametroch. Transformáciou ekonomiky rozumieme proces premeny príkazovej ekonomiky na výkonnú, trhovú. Nevyhnutnosť transformácie vyplynula z nízkej efektívnosti centrálné plánovaných ekonomík, čo sa prejavilo v príkazových ekonomikách stále väčším zaostávaním vo všetkých oblastiach za ekonomicky vyspelými krajinami. Zmeny spoločensky – politického systému si v tranzitných krajinách vyžadovali zmeniť ekonomický systém (v ňom aj poľnohospodárstvo ako jeho dôležitú súčasť). Poľnohospodárstvo nie je izolované odvetvie, preto transformácia národného hospodárstva znamená aj transformáciu poľnohospodárskej prvovýroby. Podľa jednej z definícií, rozumieme pod transformáciou poľnohospodárstva proces adaptácie agrárneho sektora na trhové podmienky. V SR jeho realizácia zahŕňa najmä nápravu vlastníckych vzťahov (reštitúcie a privatizácie), zmeny vo výrobných a produkčných štruktúrach, zmeny v nástrojoch agrárnej politiky, budovanie trhovej infraštruktúry, zvyšovanie konkurencieschopnosti na svetových trhoch a ďalšie. Ekonomická reforma v roku 1990 otvorila agrárnemu sektoru veľmi nepriaznivé obdobie vývoja. Zámer reformy bol síce v súlade s možnosťami tohto sektoru (a pri jeho dodržaní sa dal predpokladať hospodársky výsledok zabezpečujúci aspoň minimálnu rentabilitu poľnohospodárskej výroby). Ceny vstupov však hneď v prvej fáze rástli oproti predpokladom dvojnásobne. Prejavilo sa to v zastavení investičnej činnosti a podstatným obmedzením opráv a údržby. Úrovňou vynakladania intenzifikačných faktorov sme sa vrátili o desiatky rokov dozadu. Z poľnohospodárstva, ktoré dlhodobo fungovalo ako stabilizujúci faktor národného hospodárstva sa stalo odvetvie stratové, negatívne, ovplyvňujúce chod národného hospodárstva. Príčinou bol výrazný pokles nákupu hnojív, agrochemikálií, strojov, technológií a investičnej výstavby. Poľnohospodárska prvovýroba v takýchto podmienkach nie je schopná vytvárať zdroje ani pre jednoduchú reprodukciu a žije na úkor vnútornej a vonkajšej zadlženosti. Na druhej strane je zrejmé, že slovenské poľnohospodárstvo sa musí prebudovať tak, aby bolo schopné obstať v konkurencii výkonného európskeho a svetového poľnohospodárstva v trhových podmienkach.

1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky doma a v zahraničí

1.1 Transformácia poľnohospodárstva

BIELIK, P.(2001) podotýka, že „proces transformácie poľnohospodárskych družstiev a ďalších podnikateľských subjektov významnou mierou ovplyvnil štruktúru vlastníckych vzťahov, ale aj početnosť hospodárskych subjektov. Na agrárnom trhu ešte v značnej časti pretrváva filozofia marketingu výrobnéj či výrobkovej koncepcie. Podnikové manažmenty venovali dosiaľ značné úsilie organizačnému zvládnutiu proces transformácie, reštitúciám a ďalším sprievodným spoločenským procesom, a len malým podielom sa orientovali na agrárny trh, na jeho prieskum, analýzu a na ďalšie aktivity súvisiace s naplnením marketingových prístupov k podnikateľskej činnosti. Súhrnným výsledkom a ďalších faktov je zníženie výkonnosti PPK, vyjadrené úbytkom kapitálu a zhoršením likvidity aktív.

GRZNÁR, M.(1995) uvádza že „transformačný proces stavia pred manažment podnikov nové problémy a úlohy, ktoré si vyžadujú nové prístupy a postoje. Uvedené problémy sa týkajú tvorby výberu vhodných stratégií, rozpracovanie marketingových prístupov, riešenie problémov s likviditou a zadlženosťou, preto by si mali manažéri uvedomiť zložitosť úloh manažmentov v agrárnych podnikoch. „

„Súčasnú podmienku podnikateľskej činnosti v agropotravinárskom komplexe výrazne poznačilo turbulentné prostredie v oblasti legislatívnej a spoločensky – politickej situácie, v oblasti formujúcich sa ekonomických pravidiel, ale najmä transformácie a privatizácie hospodárskych subjektov. Podnikové manažmenty vynakladajú obrovské úsilie na základné zabezpečenie reprodukčného procesu ľudských zdrojov, na transformáciu myslenia pracovníkov, ktorých výrazný pokles sa nezastavil. Naopak, stále pokračuje vymáhanie pohľadávok od odberateľských organizácií, získavanie finančného kapitálu a celkového radu ďalších činností, ktoré by zabezpečili prežitie podnikov. Poľnohospodársky trh i trh potravín, ako sa pri prechode na trhové hospodárstvo proklamovalo, vyrieši problémy dopytu a ponuky. Táto teória sa v plnej miere nestala skutočnosťou.“

BLASS, G.(1999) uvádza, že „úspešnosť integrácie slovenského poľnohospodárstva bude závisieť od jeho konkurencieschopnosti na spoločnom trhu EÚ. Predpokladom konkurencieschopnosti je produkcia kvalitných výrobkov, zodpovedajúcich požiadavkám spotrebiteľa za aspoň priemernej efektívnosti spotrebovávania výrobných faktorov a obchodovateľných vstupov tak, aby výsledok pre výrobcu umožňoval trvalú životaschopnosť.“

Podľa EICHHOLZA (1992) využíva štát na reguláciu okrem základných nástrojov aj opatrenia prispôsobené trhovému mechanizmu, aby sa predišlo hospodárskym ťažkostiam. K tomu patria najmä daňové opatrenia, otázky zvýhodnenia odpisov, subvencie, investičné prémie, transferové platby, ako aj peňažné a úverovo politické opatrenia spolkovej banky.

KUZMA, F.(2001) tvrdí, že zabezpečenie plošného využívania pôdy v maximálne ekonomicky zdôvodnenom rozsahu, ako aj primeraná starostlivosť o poľnohospodársku pôdu, je jedným zo základných cieľov agrárnej politiky SR.

Využitie poľnohospodárskej pôdy SR je nedostatočné. Vklady do pôdy a produkcia stagnujú alebo klesajú. Aplikácia nástrojov agrárnej politiky by mala byť zameraná na podporu intenzifikačných vkladov v produkčných oblastiach. Príčinou stagnácie využitia poľnohospodárskej pôdy je nízky kúpyschopný dopyt po poľnohospodárskych produktoch a nízka efektívnosť poľnohospodárskej výroby. Oživenie dopytu možno očakávať len pri raste výkonnosti národného hospodárstva SR. To by pomohlo aj zvýšiť využitie poľnohospodárskej pôdy. V marginálnych oblastiach treba podporovať mimoprodukčné a enviromentálne funkcie poľnohospodárstva.

ŠIMO, D.(2001) ako uvádza, Slovenské poľnohospodárstvo sa vedľa prekonávania vlastných nerovnovážnych stavov usiluje o vstup do európskych štruktúr. Spoločná poľnohospodárska politika EÚ má ustálené legislatívne, organizačné normy a SR ich musí akceptovať istými prechodnými obdobiami. Slovensko zaostáva v produkčných ukazovateľoch úrodnosti za EÚ, ale aj cenami výrobcov. Naplnenie požiadaviek negociácie bude predpokladať prispôsobenie organizácie agrárneho trhu, ako aj jeho nástrojov tak, aby naše agrárne prostredie bolo kompatibilné s európskymi podmienkami, a to aj komplikované, ale pre budúcnosť nášho poľnohospodárstva neodkladné. Slovenská republika má silné stánky negociácie vo vyspelom podnikovom manažmente. Možno to dokázať, že väčší podiel podnikateľských subjektov je ziskových. Sú podnikové subjekty, ktoré sú na hranici rentabilnej pozície, ale aj ich podnikateľskú nepriaznivú ekonomickú situáciu spôsobili odberatelia, ktorí nemajú dostatok finančných zdrojov na úhradu záväzkov. sú podniky triedené na skupinu ziskových a stratových podnikov. Ich početnosť sa od roku 1990 mení v prospech ziskových podnikov. V súčasnom období ich podiel je približne 40%.

Ziskové podniky sa vyznačujú:

Ziskové Stratové

- ✓ väčšou koncentráciou pôdneho fondu 1577 1482
- ✓ väčším počtom pracovníkov 95 90
- ✓ -väčšou pridanou hodnotou v tis. Sk 14282 6141
- ✓ -väčšou výrobou v tis. Sk 41000 24851

Ziskovosť podnikov je v súčasných podmienkach ovplyvnená hlavne:

- ✓ -vyšším objemom prevádzkových výnosov a tržieb z predaja vlastných výrobkov
- ✓ -nižšou nákladovosťou výnosov, t.j. materiálovou a energetickou náročnosťou výnosov, odpisovou a mzdovou náročnosťou výnosov,
- ✓ -vyššou produktivitou práce a jej rastom pred úrovňou odmeňovania.

Medzi identifikačné znaky ziskových podnikov patrí:

- ✓ reštrukturalizovaná výroba s prevahou ziskových produktov,
- ✓ o väčšia koncentrácia pôdneho fondu a intenzita výroby,
- ✓ o súlad medzi produktivitou práce a priemernými mzdami,
- ✓ o nižšie náklady na Sk výkonov, resp. pridanej hodnoty
- ✓ o väčšia pridaná hodnota
- ✓ o reálny tok peňažných prostriedkov
- ✓ o nižšia úverová a úroková záťažnosť
- ✓ o väčšie výnosy (prevádzkové) a náklady (intenzifikačné)
- ✓ o vyššia materiálno-technická a strojovo-technologická vybavenosť
- ✓ o kreativita podnikového manažmentu
- ✓ o absencia sociálnej politiky a zbavovanie sa neproduktívnych pracovníkov.

Ekonomická reforma v roku 1990 otvorila agrárnemu sektoru veľmi nepriaznivé obdobie vývoja. Zámer reformy bol síce v súlade s možnosťami tohto sektoru (a pri jeho dodržaní sa dal predpokladať hospodársky výsledok zabezpečujúci aspoň minimálnu rentabilitu poľnohospodárskej výroby). Ceny vstupov však hneď v prvej fáze rástli oproti predpokladom dvojnásobne. Prejavilo sa to v zastavení investičnej činnosti a podstatným obmedzením opráv a údržby. Úrovňou vynakladania intenzifikačných faktorov sme sa vrátili o desiatky rokov dozadu.

Z poľnohospodárstva, ktoré dlhodobo fungovalo ako stabilizujúci faktor národného hospodárstva sa stalo odvetvie stratové, negatívne, ovplyvňujúce chod národného

hospodárstva. Príčinou bol výrazný pokles nákupu hnojív, agrochemikálií, strojov, technológií a investičnej výstavby. Poľnohospodárska prvovýroba v takýchto podmienkach nie je schopná vytvárať zdroje ani pre jednoduchú reprodukciu a žije na úkor vnútornej a vonkajšej zadlženosti. Na druhej strane je zrejmé, že slovenské poľnohospodárstvo sa musí prebudovať tak, aby bolo schopné obstať v konkurencii výkonného európskeho a svetového poľnohospodárstva v trhových podmienkach.

PAŠKA, Ľ.(2001) konštatuje, že zmenou spoločensky- ekonomického u nás narástla aktuálna požiadavka ďalšieho rozvoja nášho hospodárstva v transformácií na trhovú ekonomiku. Jadrom transformácie je podniková sféra, vrátane podnikateľských subjektov poľnohospodárskeho komplexu. Vo svojej podstate to predstavuje voľnosť v tvorbe výrobného programu i v komerčnosti, ale aj zvýšenú ekonomickú zodpovednosť za perspektívny rozvoj výroby v zmenených podmienkach a celkovú ekonomickú prosperitu podnikateľského subjektu.

AMBÓZYOVÁ(2001) dokumentuje, že efektívnosť obežného a fixného kapitálu je u ziskových podnikov približne dvojnásobná oproti ostatným podnikom.

CHRASTINOVÁ(1998) uvádza, že sa ekonomická situácia v rámci podnikov zo 62,9% v roku 2003 na 84,4% v roku 2004. Z toho právnické osoby hospodáriaci na 73,64% - nej výmere poľnohospodárskej pôdy Slovenska dosiahli za podnik zisk 1075 tis. Sk a so ziskom skončilo 83% p.p. Slovenska, zvýšili výsledok hospodárenia (44,3%) a jeho úroveň na podnik vrátane osobného dôchodku roľníka bolo 163 tis. Sk a so ziskom skončilo 85,9% podnikov.

GURČÍK(2002) uvádza, že za prosperujúci podnik je hodnotený taký, ktorý počas troch rokov za sebou dosiahol zisk a z posledného zo sledovaných rokov rentabilita vlastného kapitálu bola vyššia ako 8%, čo sa považuje za hraničnú hodnotu, pri ktorej si vlastník vložený kapitál zachováva svoju reálnu hodnotu.

1.2 Charakteristika poľnohospodárstva

Poľnohospodárstvo je jedna z najkontroverznejších a najdiskutovanejších oblastí európskej politiky. Ani jeden z doterajších pokusov o reformu nebol dostatočne razantný. Poľnohospodárstvo patrí k najcitlivejším odvetviám hospodárstva nielen na Slovensku, ale aj v celej Európskej únii.

1.3 Funkcie poľnohospodárstva

Vychádzajúc zo spoločensky – historického vývoja, ako aj strategických cieľov a úloh agrárnej politiky Slovenska, plní poľnohospodárska výroba nasledovné funkcie:

- ✓ *výrobná funkcia* spočíva v zhodnotení prírodne – klimatických podmienok, najmä produkčnej účinnosti pôdy, efektívneho využitia výrobných zdrojov a existujúcej kapitálovej vybavenosti na dosiahnutie potrebnej poľnohospodárskej produkcie,
- ✓ *národno-hospodárska funkcia* spočíva v príspevku z využívania poľnohospodárskej pôdy, ktorý je predpokladom rozvoja a priamo pomáha rozvoju iných hospodárskych odvetví,
- ✓ *ekonomická funkcia* spočíva v príspevku odvetvia pri tvorbe masy hrubého domáceho produktu a pri tvorbe zdrojov na akumuláciu, investície a spotrebu,
- ✓ *sociálna funkcia* spočíva v prínose odvetvia k riešeniu celkovej zamestnanosti a využívaniu disponibilných pracovných zdrojov. Nezanedbateľný je aj prínos odvetvia k demografickej reprodukcii obyvateľstva a jeho vplyv na procesy migrácie a mobility obyvateľstva,
- ✓ *ekologická funkcia* je daná takým využívaním poľnohospodárskej pôdy a zabezpečením výroby, ktoré umožní reliéfu a charakteru krajiny, ochranu vodných zdrojov, ovzdušia i samotnej pôdy, chránených prírodných celkov a výtvorov, vzácnych biocenóz,
- ✓ *kultúrna funkcia* spočíva v úlohe odvetví poľnohospodárskej výroby daného územia pomôcť zachovať historickú štruktúru osídlenia, stavebných pamiatok, sídelných spoločenstiev a pod., ako uvádza prof. h. c. mpx. prof. Ing. Vladimír Gozora, PhD. Dr. h. c.(2000)

Podľa ÁRENDÁŠA (1996) všetky vyspelé krajiny už dlhšiu dobu rešpektujú nutnosť sledovania štyroch základných cieľov: hospodárska stabilita, hospodársky rast, adaptácia ekonomiky na dlhodobé trendy štrukturálnych zmien, sociálne ciele.

Činnosť na trhu v EÚ je ovplyvňovaná okrem mnohých dovozných a vývozných nástrojov napr. aj programami dávania pôd do kľudu či extenzifikáciou. Na význame získavajú i transferové platby vo forme subvencií viazaných na faktor, čím má byť zlepšená príjmová situácia v poľnohospodárstve (SVATOŠ,1999).

KALINA (1993) uvádza, že vo všetkých vyspelých trhových ekonomikách, v krajinách EHS (napr. Nemecko, Francúzsko), v krajinách Európskeho združenia voľného

obchodu (napr. Rakúsko, Švajčiarsko), je trh regulovaný. V jednotlivých krajinách uplatňované formy, nástroje a spôsoby regulácie tvoria veľmi široké spektrum.

V EÚ je podporované skôr nepoužívanie dotácie vstupov. Podpora prevádzkových nákladov nie je v rámci agrárnej politiky štandardným nástrojom, v krajinách s prechodovou ekonomikou je ale rozšírená aj keď jej uplatňovanie sa postupne obmedzuje.

Podľa BLASSA (1999) sa uplatňovanie dotácií u nás odôvodňuje potrebou riešenia nedostatočnej dôchodkovosti, vznikajúcej u poľnohospodárskych výrobcov v dôsledku divergentného vývoja cien vstupov a cien poľnohospodárskych produktov, ktorý je typický pre neštandardné podmienky krajín prechádzajúcich k trhovej ekonomike.

SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D.(2000) uvádzajú, že efektívnosť je jedným z ústredných pojmov ekonómie. Efektívnosť znamená, že nedochádza k plytvaniu, resp. že zdroje národného hospodárstva sa využívajú čo najefektívnejšie na uspokojenie potrieb a požiadaviek ľudí. Ekonomika produkuje efektívne vtedy, keď nemôže produkovať väčšie množstvo jedného statku bez toho, aby produkovala menšie množstvo iného statku – keď je na hranici produkčných možností.

SCHULZE, E., A. TILLACK, P.(1999) podľa nich je existencia trhu s poľnohospodárskou pôdou základným predpokladom na úspešný vývoj efektívneho a konkurencieschopného agrárneho sektoru. Autori pripisujú veľký význam procesu privatizácie poľnohospodárskej pôdy ako základnému predpokladu na vznik a vývoj trhu s pôdou.

Počas transformačného obdobia došlo nielen k zmene počtu podnikateľských štruktúr ale rozšírili sa aj formy podnikania. K najbežnejším sa radia poľnohospodárske družstvá, obchodné spoločnosti, súkromne hospodáriaci roľníci a štátne majetky. Pre agrárny sektor je v súčasnosti typické rozdelenie podnikov podľa viacerých kritérií. Ide o rozdelenie podľa vlastníctva, podľa ekonomickej činnosti i podľa veľkosti podnikov. Vytvorili sa nové organizačno-právne formy podnikov, ktoré sa členia na súkromné podniky, osobné a kapitálové spoločnosti a družstvá,(GOZORA 1996, 2000). Predpokladá sa, že vstupom do európskych štruktúr dôjde k štrukturálnym zmenám a tým zániku niektorých súčasných foriem poľnohospodárskych subjektov.

Mnohí zahraniční odborníci uvádzajú, že ich farmári by sa bez združovania do najrôznejších odbytových družstiev nezaobišli, a ich šance pôsobenia na trhu by boli výrazne oslabené. Dánsky minister poľnohospodárstva KRISTENSEN (1999) prezentuje pozitíva družstevníctva na svojej krajine, ktorá vyváža zhruba dve tretiny svojej agrárnej

produkcie. Dôvodom tohto úspechu je tradícia družstiev a to najmä odbytových, v rámci ktorých sú farmári prepojení so spracovateľmi, ale aj k vzniku nových.

V priebehu desiatich rokov sa očakáva, že európske poľnohospodárstvo bude ekonomicky integrované a ekologicky udržateľné. Trhy sa budú deliť na medzinárodné masové a regionálne, orientované na kvalitu. Vývoj bude viesť k zvyšovaniu konkurencieschopnosti, znižovaniu cien a stabilizácii príjmov poľnohospodárov, subvencie a iné transfery nebudú považované za nútené platby. Efektívne a konkurencieschopné poľnohospodárstvo podporí životaschopnosť ekonomiky.

1.4 Spoločná poľnohospodárska politika obsahuje množstvo ustanovení a mechanizmov, ktoré riadia výrobu a spracovanie poľnohospodárskych výrobkov a obchodovanie s nimi. V súčasnosti sa vidiecky rozvoj stáva ťažiskom SPP. Spoločná poľnohospodárska politika je jedna zo supranacionálnych politických oblastí EÚ. Patrí k najdôležitejším politickým oblastiam EÚ a pohlcuje najväčšiu časť jeho rozpočtu. Spoločná poľnohospodárska politika má aj veľký symbolický význam, lebo bola prvá oblasť, kde sa najviac právomoci prenieslo na EÚ. Navyše, je veľmi úzko spojená s dvoma kľúčovými oblasťami EÚ: Vnútroštrh a hospodárska a menová únia. Poľnohospodárstvo patrí k najcitlivejším odvetviám hospodárstva nielen na Slovensku, ale aj v celej Európskej únii. Spoločná poľnohospodárska politika je najstaršou politikou Európskeho spoločenstva.

1.5 Vývoj poľnohospodárstva

Európska únia ju budovala niekoľko desaťročí a dnes je jednou z najintegrovanejších politík spoločenstva s veľkými finančnými transfermi medzi jednotlivými krajinami. Cesta tvorby tejto politiky nebola jednoduchá, bola poznamenaná množstvom problémov, ba dokonca aj politických kríz (kauza prázdna stolička - Francúzsko v roku 1965). Kým v roku 1997 predstavovali výdavky na európske poľnohospodárstvo asi 75 percent rozpočtu vtedajšieho EHS, v súčasnosti tvoria výdavky na Spoločnú poľnohospodársku politiku asi 45 percent. V roku 2001 to bolo napr. 43 miliárd eur. (Pre porovnanie – výdavky na kultúrne výmeny a vzdelávanie mládeže boli v rovnakom období 428 miliárd – údaj z www.euroskop.cz) Vzhľadom na dôležitosť poľnohospodárstva vytvorilo Spoločenstvo koncepciu Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP, Common Agricultural Policy). Spoločenstvu sa podarilo vytvoriť jednotný poľnohospodársky trh - obrysy pôvodnej SPP už v roku 1962. Vtedy sa Spoločenstvo skladalo zo šiestich krajín, v ktorých bol nedostatok prakticky všetkých poľnohospodárskych výrobkov a krajiny prechádzali fázou silného ekonomického rastu. V tom období dochádzalo aj k vyľudňovaniu vidieka, pričom politická sila vidieka bola veľmi veľká. Preto aj mechanizmus vytvorený v rokoch 1958 -

1962 bol prispôsobený existujúcej situácii. Vtedy sa zdalo logické poskytovať poľnohospodárom podporu prostredníctvom cien, ktoré platili spotrebiteľia a úplným uzatvorením európskeho trhu systémom poplatkov, rôznych prémieí, dávok a náhrad. Potraviny sa sprístupnili spotrebiteľom vo všetkých členských krajinách za prijateľné ceny a ES dosiahlo sebestačnosť pri takmer všetkých hlavných produktoch. K poľnohospodárstvu bolo potrebné pristupovať osobitne, pretože v tomto sektore neplatia bežné ekonomické pravidlá. Už v Hlave II. Článku Zmluvy o Európskej únii sa uvádza "...pravidlá súťaže sa vzťahujú na výrobu a obchod s poľnohospodárskymi produktmi len v rozsahu, ktorý určí Rada...". Okrem toho záujmy rôznych členských krajín často viedli k rôznym potýčkam.

V Rímskych zmluvách sú uvádzané tieto hlavné ciele poľnohospodárskej politiky:

- ✓ zvýšiť produktivitu v poľnohospodárstve
- ✓ zabezpečiť slušnú životnú úroveň poľnohospodárskemu obyvateľstvu
- ✓ stabilizovať trhy
- ✓ garantovať pravidelné dodávky
- ✓ zabezpečiť primerané spotrebiteľské ceny.

Poľnohospodári nemuseli prijať nijaké redukcie. Od roku 1968 sa používajú spoločné ceny. Ceny boli totiž stanovené tak, že každý produkt bol ocenený podľa ceny v krajine, kde bol najdrahší. V dôsledku toho boli a dodnes často sú ceny za poľnohospodárske produkty Európskeho spoločenstva (ES) ešte vyššie ako ceny na svetovom trhu. Zároveň však produkty ES museli byť lacnejšie ako dovážané poľnohospodárske produkty. Preto sa na dovozy stále uvažovali dovozné clá, čo robí dovážané produkty drahšími ako sú domáce výrobky. Okrem toho boli výrobky ES subvencované, aby mohli pri vývoze konkurovať produktom iných výrobcov na svetových trhoch. Je to vlastne systém dvojítých cien: jedna cena vo vnútri Spoločenstva a druhá tzv. svetová cena. Hlavná podpora bola zabezpečená prostredníctvom spotrebiteľov, ktorí museli akceptovať rozdiel medzi cenou garantovanou a cenou trhovou na medzinárodných trhoch. Náklady spojené s cenovou podporou hradí garančná sekcia Európskeho zabezpečovacieho a garančného fondu (EAGGF), ktorý intervenuje hlavne v dvoch prípadoch: podporuje vývozy financovaním rozdielu medzi trhovou cenou v EU a svetovou cenou, sú to "náhrady" umožňujúce vývozcom konkurencieschopnosť na svetových trhoch aj napriek vyšším výrobným nákladom, intervenuje nákupom produktov a vyrovnávaním cien poľnohospodárskych výrobkov. Roku 1960 bol zriadený Osobitný výbor pre poľnohospodárstvo, ktorý umožnil Rade zhromažďovať informácie a legislatívne iniciatívy. Nariadenie č. 16/62 z roku 1962, ktoré

bolo prvým nariadením Rady k poľnohospodárskej politike, sa zaoberalo organizovaním trhu s obilninami, ako sú pšenica, ovos, kukurica a pod. Nahradilo ho Nariadenie č. 2727/75 z roku 1975, ktoré platí dodnes pre trh s obilninami a hovorí sa v ňom o spoločnom systéme cien v rámci Spoločenstva. Ustanovenia o cenách sa musia aplikovať na obchod s krajinami, ktoré nie sú členmi Spoločenstva.

Cenový systém pozostáva z troch cien: cieľovej (orientačná)

intervenčnej (garantovaná)

prahovej.

1.6 Ciele a postupy spoločnej poľnohospodárskej politiky

Základnou úlohou všeobecnej agrárnej politiky je spoluúčasť na realizácii hospodársky-politického a spoločensko-politického rozvoja. Agrárny sektor je nutné chápať ako súčasť ekonomického systému a agrárnu politiku ako súčasť politického systému a preto agrárna politika znamená mnohostranné prepojenie s oblasťami hospodárskej politiky a jej programy. Výsledky, dopady a opatrenia presahujú rámec agrárneho sektoru a znamenajú súvislosti s ďalšími odvetviami národného hospodárstva. Vo vývoji Spoločnej agrárnej politiky sledujeme nasledovné súvislosti :

- ✓ sloboda (priestor pre formálny a materiálny rozvoj jednotlivca, aspekty rozvoja domácností, podnikov, presadzovania záujmov stavovských organizácií, zväzov, odborov),- spravodlivosť (vo vzťahu k požiadavkám k výkonom a k odmene, princíp rovnosti šance a ťažko realizovateľný princíp spravodlivosti v uspokojení požiadavky životného minima, minimálnej mzdy, rozdelenia príjmov, atď.),
- ✓ istota s riešením rizika agrárnej produkcie, obchodu, prekonávanie kríz, konfliktov, atď.),
- ✓ blahobyt - s uspokojovaním potrieb jednotlivca, podnikov, rezortu, spoločnosti, primeranosť rozsahu, produkcie, primeraná životná úroveň, pracovné a životné prostredie, atď.

V pluralistickej spoločnosti je agrárna politika určovaná viacerými nositeľmi, z časti diferencovanými nositeľmi kompetenciami a záujmami. Spoločná poľnohospodárska politika vyvíja úsilie na harmonizovanie záujmu vlád, parlamentov, politických strán, akademických a výskumných inštitúcií a ďalších nositeľov v súkromnej a verejnej sfére na národnej a medzinárodnej úrovni (OSN, UTO, FAO, OECD, medzinárodné banky, atď.). Spoločná poľnohospodárska politika je prioritne akceptovaná na troch základných princípoch

- ✓ vytvorenie jednotného trhu poľnohospodárskych výrobkov,
- ✓ princíp preferencie spoločenstva voči tretím krajinám,
- ✓ princíp finančnej solidarity.

Vytvorenie jednotného trhu poľnohospodárskych výrobkov je nutné chápať ako voľný pohyb poľnohospodárskych výrobkov medzi členmi ES, neobmedzovaný clami a ďalšími obchodnými bariérami. Predpokladmi na vznik takto chápaného trhu sa stali spoločné ceny, spoločné pravidlá konkurencie, pevné menové kurzy v poľnohospodárskom sektore a kompatibilná legislatíva. Princíp preferencie spoločenstva voči tretím krajinám predpokladal vytvorenie ochrannej zóny okolo územia ES oproti vonkajšej konkurencii, čo v praxi znamená ochranu spoločného trhu proti lacnejším dovozom. Ceny poľnohospodárskych výrobkov sú na svetovom trhu o 15 - 30 % nižšie ako na trhu ES. Finančná solidarita znamená, že na finančných nákladoch sa podieľajú všetky zúčastnené štáty. Túto solidaritu zabezpečuje financovanie zo spoločných fondov Európsky poľnohospodársky zabezpečovací a garančný fond (The European Agricultural Guidance and Guarantee Fund - EAGGF), ktorý financuje všetky výdavky spojené s realizáciou spoločnej poľnohospodárskej politiky bez ohľadu na to, ktorého produktu a ktorého členského štátu sa týkajú. Spoločná poľnohospodárska politika vo vyše štyridsaťročnom vývoji prebiehala nasledujúcimi etapami:

- ✓ Prvá etapa 1957 - 1968: jedenásťročný integračný proces v podstate realizujúci Bruselskú dohodu.
- ✓ Druhá etapa 1968 - 1985: ako formulovanie a dovŕšenie agrárneho trhu, ekonomicko - legislatívne formulovanie tržných poriadkov (tvorba spoločných cien, ochrana vnútorného trhu a proexportná orientácia). Na teritóriu EÚ cez trhové poriadky sa zabezpečuje 95 % poľnohospodárskej a komoditnej produkcie. Vo väčšine krajín EÚ v tomto období vzniká Fond regulácie (FTR).
- ✓ Tretia etapa v rokoch 1985 - 1992 znamená plne integrovaný trh, vo väčšine komodít dovŕšenie sebestačnosti, realizácia neprimeraného protekcionizmu a integračné zväčšovanie ekonomického potenciálu, ekonomickej sily a ekonomickej úrovne v poľnohospodárstve krajín EÚ. Riešenie problémov protekcionizmu medzi krajinami EÚ a ďalšími svetovými producentmi

prináša i nezhody, vstupujúce do diferencovanej úrovne proexportnej politiky a neprimeranej subvenčno - dotačnej náročnosti.

Od roku 1992 vzniká nová agrárna stratégia EÚ, sčasti inovovaná politikou v USA a najmä vplyvom politiky GATT, odrážajúca riešenie problémov nízkej úrovne akceptácie spoločnej politiky, problémov ochrany vlastného poľnohospodárstva pred klesaním svetových cien, riešenia problémov európskeho presýtenia potravinami, previazanosti EÚ s realizáciou politiky GATT a najmä riešenie problémov krajín strednej a východnej Európy s ich transformáciou na podmienky EÚ. V máji 1992 Komisár pre poľnohospodárstvo pán MacSharry dosiahol súhlas Rady s hlavným súborom reformných opatrení SPP, ktoré sa mali zaviesť počas troch rokov, od sezóny 1993/94 do 1995/96. Obsah týchto reforiem bol nasledovný.

- ✓ Intervenčná dotovaná cena za obilniny bola znížená asi o 30 %, spolu s rovnakým znížením platieb za výmery olejní a bielkovinových plodín.
- ✓ Dotovaná cena hovädzieho mäsa bola znížená o 15 %, pričom zásahový výkup a prebytok hovädzieho dobytku bol viac obmedzený (predpokladali, že trhové ceny produktov bravčového mäsa a hydiny klesnú následkom obmedzenia cien obilnín).
- ✓ Boli zavedené priame kompenzačné platby pre farmárov, ktoré mali vyvážiť zníženie dotovaných cien. Tieto kompenzácie sa rátajú na hektár výmery obilnín, olejní a strukovín (na základe priemerných regionálnych úrod) a na kus hovädzieho dobytku samčieho pohlavia.
- ✓ Kontrola zásob obilnín sa uplatňovala prostredníctvom kompenzovaného podielu neobrobenej pôdy (pôvodne 15 %), u všetkých producentov okrem malých výrobcov a prostredníctvom kvót na príplatky za hovädzie a ovčie mäso (dotácia na kus). Keď sa prekročila základná ročná výmera určená pre daný región, alebo veľkosť stáda, znížila sa výška pridelených dotácií.
- ✓ Ako "sprievodné opatrenia" boli vytvorené rôzne agroekologické programy, ktoré by mali byť spolufinancované vládami jednotlivých štátov. Komisiou bolo schválených niekoľko špecifických schém.

Schéma hospodársky- politických a agrárno-politických cieľov

Tab.č.1

Hospodársko-politické ciele	Agrárno-politické ciele
EFEKTÍVNOSŤ	<ul style="list-style-type: none"> • vnútrosektorová alokácia podnikovej štruktúry, • medzisektorová alokácia mobility faktorov, • medziregionálna deľba práce, • medzinárodná deľba práce, • rozšírenie technického pokroku, • externé efekty (životné prostredie a ďalšie faktory)
ROZDEĽOVANIE	<ul style="list-style-type: none"> • medzi ekonomickými záujmovými skupinami (výrobcovia, mimoprodukčné efekty), • medziregionálne (znevýhodnené oblasti), • medzinárodné (rozvojové a potravinové pomoci), • medzi jednotlivými domácnosťami (sociálne skupiny, bohaté skupiny),
STABILITA	<ul style="list-style-type: none"> • spotrebiteľské ceny, • výrobné ceny, • istota zásobovania, • platobná a obchodná bilancia,
EKONOMICKÁ SLOBODA	<ul style="list-style-type: none"> • liberálne peňažné poľnohospodárstvo, • zvyšovanie konkurenčnej pozície poľnohospodárstva, • podpora samostatnosti subjektov.

Zdroj: www.google.sk/poľnohospodárska politika

Medzi 60. a 90. rokmi sa reálne rozpočtové náklady na SPP viac menej stabilne zvyšovali, aj keď sa pritom zdvojnásobil počet členských štátov. Hlavné výkyvy tohto rastúceho trendu sa časove zhodovali so zmenami cien na svetovom trhu, ktoré zase na druhej strane záviseli od nerovnováhy medzi ponukou a dopytom v tretích krajinách. V širokom ekonomickom zmysle boli náklady SPP pre spotrebiteľov z EÚ, spôsobené vysokými cenami potravinárskych surovín, značne prevyšujúce podstatné ekonomické zisky farmárov napriek ich zvýšeným výrobným nákladom.

1.7 Ciele SPP

Rímska zmluva (zmluva o ES) zakotvuje v článku č.39 druhej hlavy nasledujúce ciele SPP:

- ✓ zvýšiť produktivitu poľnohospodárstva podporou technického pokroku a zabezpečením racionálneho rozvoja poľnohospodárskej výroby a optimálneho využívania výrobných faktorov, najmä pracovnej sily,
- ✓ zabezpečiť týmto spôsobom primeranú životnú úroveň poľnohospodárov, najmä zvýšením individuálnych príjmov jednotlivcov pracujúcich v poľnohospodárstve,
- ✓ stabilizovať trhy,
- ✓ zabezpečiť riadne zásobovanie,
- ✓ zabezpečiť dodávky spotrebiteľom za primerané ceny.

1.8 Financovanie SPP

Momentálne je SPP financovaná Európskym poľnohospodárskym a garančným fondom.

Ten bol založený v r. 1962 a od roku 1964 sa skladá z dvoch častí:

usmerňovacia sekcia: je jeden zo štruktúrnych fondov a podporuje vidiecky vývoj a štruktúrnu reformu v poľnohospodárstve.

záručná sekcia: intervenčné kúpy, aby sa zaručil odbyt (výklady pre organizáciu trhu)

Na základe reformy SPP sa má od roku 2007 zrealizovať financovanie SPP v novom právnom rámci. Pretvorenie rámca financovania bolo potrebné, pretože koncept financovania sa po mnohých reformách týkajúcich sa úloh, nástrojov a cieľov, stal netransparentný.

Pre nový finančný koncept sa zriadili dva fondy:

- ✓ Európsky záručný fond pre poľnohospodárstvo - priame platby a výklady pre organizáciu trhu.
- ✓ Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieku - podporuje programy na rozvoj vidieku.

Zvýšenie finančných zdrojov pre poľnohospodárstvo po vstupe SR do únie dokazuje aj nasledovná tabuľka:

Tab.č.2

Porovnanie finančných prostriedkov určených na poľnohospodárstvo pred vstupom SR do EÚ a po ňom (v mld. Sk)						
Dotácie pred vstupom					Dotácie po vstupe	
2000	2001	2002	2004¹	2005²		2006³
Priame platby (zo štátneho rozpočtu) ⁴	2,7	2,6	2,6	3,6	4,4	5,3
Priame platby vrátane NVPP	–	–	–	3,8	4,7	5,7
Rozvoj vidieka (z garančnej sekcie EAGGF)	3,5	3,4	3,4	13,7	13,7	13,9
SPP – trhová politika ⁵	0,8	0,5	0,5	1,5	2,2	2,2
Garančná sekcia EAGGF bez NVPP	7	6,4	6,4	18,9	20,3	21,4
Štrukturálne fondy – sekcia usmernenia ⁶	1,4	1,8	1,8	9	9	9,1
Poľnohospodárstvo spolu bez NVPP	8,4	8,2	8,2	27,9	29,3	30,6
Poľnohospodárstvo spolu vrátane NVPP	8,4	8,2	8,2	28,1	29,6	30

Zdroj: www.google.sk/spoločná poľnohospodárska politika

2 Cieľ práce

Cieľom predkladanej bakalárskej práce je zhodnotiť vplyv transformácie funkcií vo vybraných podnikoch v okrese Banská Bystrica na tendencie vývoja poľnohospodárstva v danom okrese, charakterizovať súčasný stav poľnohospodárskych podnikov a ich postavenie v ekonomike Slovenskej republiky. Predpokladom úspešného splnenia cieľa práce je zvolenie a dodržanie vhodného metodického postupu, ktorému sa má podriadiť obsahová náplň a jej štruktúra.

3 Metodika práce

Na dosiahnutie cieľa sme použili analyticko-syntetické postupy, porovnávacie metódy a nepriamu metódu získavanie faktov, ktorou je dotazník.

1. Metóda analýzy predstavuje myšlienkové rozloženie skúmaného systému na jednotlivé časti a tieto časti sa stavajú predmetom ďalšieho skúmania.
2. Metóda syntézy je myšlienkové spojenie jednotlivých častí na celok. Pri syntéze sledujeme vzájomné podstatné súvislosti medzi jednotlivými časťami celku. Syntéza pomáha odhaľovať vnútorné zákonitosti fungovania a vývoja javu
3. Porovnávací metóda slúži na zistenie rovnakých alebo rozdielných znakov u dvoch alebo viacerých javov.
4. Nepriama metóda získavania faktov, ktorou je dotazník je orientovaný na zisťovanie údajov o výrobe v konkrétnych poľnohospodárskych podnikoch v okrese Banská Bystrica. Údaje sú vyhodnocované prísne anonymne a budú použité na vedecké účely Slovenskej poľnohospodárskej univerzity.

Stručný prierez práce:

V úvode stručne uvádzame stav národného hospodárstva po prechode na trhové hospodárstvo, spojené s transformáciou poľnohospodárstva ako jeho dôležitou súčasťou.

V časti Prehľad literatúry poukazujeme na citáty autorov, ktorí sa zaoberajú danou problematikou, vývojom, významom, samotnou transformáciou poľnohospodárstva a postavením národného hospodárstva ako celku. Ďalším celkom je **Cieľ a metodika práce** – uvádzame v ňom cieľ bakalárskej práce a použité metódy. Vlastná práca, ktorá obsahuje konkrétne podniky ich súčasnú situáciu hospodárenie a charakteristiku Banskobystrického okresu. **Záver . Použitá literatúra.**

Pozornosť bola zameraná na identifikáciu podniku, identifikácia výroby, prevažne išlo o obdobie rokov 1995 – 2006, diverzifikáciu a poľnohospodárske politiky. Sledovali sme vývoj hospodárskeho výsledku agrokomplexu, vývoj ziskových a stratových podnikov a vývoj indexu cien vstupov a výstupov vo vybraných poľnohospodárskych podnikoch.

V neposlednom rade sme sledovali úroveň podpory poľnohospodárstva, vývoj úverov a dotácií do tohto odvetvia a vývoj zamestnanosti v agrárnom sektore.

4 Vlastná práca

4.1 Charakteristika Banskobystrického okresu

Rozloha : 809 km²

Počet obcí : 42

Počet obyvateľov : asi 112 tisíc

Banská Bystrica

Poloha:

Okres leží v severozápadnej časti Banskobystrického kraja. Zaberá územie pozdĺž rieky Hron, zo severnej strany ho ohraničuje Veľká Fatra, Starohorské vrchy a Nízke Tatry, zo západnej strany Kremnické vrchy a z južnej strany Zvolenská kotlina. Na juhovýchode sú to Veporské vrchy a Poľana. Na východnú časť okresu nadväzuje Horehronské podolie. Do okresu zasahuje okrem Národného parku Nízke Tatry aj Národný park Veľká Fatra masívom Krížnej a CHKO Poľana Hrochoťskou dolinou s mnohými zaujímavosťami. K prírodným atraktivitám patrí Harmanecká jaskyňa, najbohatší európsky výskyt tisa obyčajného vo Veľkej Fatre a Starohorských vrchoch, Badínsky prales a mnoho kultúrnych pamiatok, napríklad rezervácia ľudovej architektúry Špania dolina, mestská pamiatková rezervácia Banská Bystrica, Lupčiansky hrad so 700 ročnou Korvínovou lipou a ďalšie.

História:

Najstaršie písomné zmienky o Banskej Bystrici pochádzajú z 13. storočia, keď v jej okolí začali ťažiť vzácne rudy, najmä striebornú a medenú. Z pôvodne slovenskej osady Bystrice zásluhou niekoľkých rodín saských kolonistov stúpol význam osady natoľko, že ju kráľ Belo IV. v roku 1255 povýšil na mesto. Banská Bystrica získala po Banskej Štiavnici ako druhé banské mesto mestské výsady na území dnešného Slovenska. Mesto prešlo viacerými etapami vývoja.

Ekonomický potenciál okresu Banská Bystrica

Región má priemyselno–poľnohospodársky charakter. Ekonomický potenciál regiónu má osobité regionálne špecifiká. Nachádza sa tu rozdielna ekonomická základňa územia ako aj rozdielna infraštruktúrna vybavenosť. Odvetvovú štruktúru priemyslu tvorí

strojársky, hutnícky, drevospracujúci, odevný, textilný, chemický, farmaceutický, potravinársky priemysel, priemysel celulózy a papiera, výroba stavebných hmôt, elektrotechnický, sklársky priemysel a ťažba nerastných surovín. Z pohľadu priemyselnej výroby môžeme rozdeliť región na priemyselne rozvinutejší sever a na poľnohospodársky juh s rozvinutým potravinárskym priemyslom.

Obr.č

Zdroj: www.zoznam.sk/mapy

Perspektívne rozvíjajúcim odvetvím je cestovný ruch. Najväčší podiel na tržbách za rok 1999 dosahovalo odvetvie výroby kovov (najmä okresy Brezno a Žiar nad Hronom) s vysokým podielom na vývoze a odvetvie výroby potravín (najmä okresy Rimavská Sobota, Lučenec, Zvolen). Ekonomický potenciál jednotlivých okresov má osobitné regionálne špecifiká. Okresy sa z pohľadu priemyselnej výroby môžeme rozčleniť na priemyselne vyspelejší sever (Banská Bystrica Zvolen, Žiar nad Hronom, Brezno, Detva) a poľnohospodársky orientovaný juh (Rimavská Sobota, Lučenec, Veľký Krtíš, čiastočne Krupina a Revúca). Naakumulované problémy, ktoré vyplývajú zo zlej odvetvovej štruktúry, ako aj z nízkeho stupňa sociálno-ekonomického rozvoja pretrvávajú

i v súčasnosti a najvýraznejšie sa prejavujú v južnej a juhovýchodnej časti okresu. Okres z hľadiska poľnohospodárskej produkcie patrí do horskej výrobnjej oblasti, s prevažným podielom rôznych subtypov kambizem, rankre a fluvizem v okolí toku Štiavnička. V rámci celého okresu je zaznamenaná stredne silná erózia pôdy. Nepriaznivé podmienky na poľnohospodársku výrobu na značne členitom teréne a neúrodnej pôde dovolili rozvinúť sa najmä lúčno - pasienkárskemu a krmovinovému typu hospodárstva, kde hlavným výrobným programom je výroba hovädzieho mäsa, mlieka, chov oviec, kôz a ošípaných, pestovanie niektorých náročnejších druhov obilnín, strukovín, zemiakov, krmovín, olejní a ovocinárstvu. Rastlinná výroba je z ekonomického hľadiska takmer zanedbateľná, obilniny, strukoviny, zemiaky, olejniny a ovocie sa pestujú prevažne pre lokálnu potrebu. Územie okresu možno celkove charakterizovať ako územie lesnaté. Vyše polovica plochy okresu je zalesnená (56,9%) lesným porastom rôzneho typu. Na území okresu je 81% hospodárskych lesov, 10% ochranných lesov a 9% lesov osobitného určenia. Z hľadiska zastúpenia lesa v jednotlivých katastrach obcí okresu je lesnatosť územia nad 50%. Iba obce okresu Banská Štiavnica - Ilija, Štiavnické Bane a Banská Štiavnica sú zalesnené na ploche menšej ako 40%, ale aj tu lesnatosť prevyšuje 1/3 plochy ich územia.

4.2 Charakteristika jednotlivých poľnohospodárskych podnikov

4.2.1 PODNIK č. 1

Podnik je v obchodnom zákonníku definovaný ako súhrn hmotných aj osobných a nehmotných zložiek podnikania. Podnikom sa rozumie určitý celok, podnikateľskej činnosti vykonávanej v rámci jedného podnikateľského subjektu.

Dátum vzniku organizácie: v roku 2004

Hospodársky význam s.r.o: - je uľahčiť a uskutočňovať efektívne podnikanie tým, že je uskutočňované spojením kapitálu + schopností spoločníkov. Výmera poľnohospodárskej pôdy pripadajúca na podnik č. 1 je 689 ha.

Personálna matica podniku je tvorená len stálymi pracovníkmi. Ich počet je 14. V súčasnej dobe sa ich počet nezmenil ich vzdelanostnú úroveň zaznamenáva tabuľka.

Na základe nasledujúcej tabuľky č. 1 je vzdelanostná štruktúra tohto podniku na primeranej úrovni, pretože celkový počet zamestnancov je 14 z toho aspoň 2 majú Vysokoškolské vzdelanie . Najpočetnejšiu skupinu tvoria zamestnanci s učňovským vzdelaním. Z tabuľky vyplýva, že ekonomické činnosti vykonávajú zamestnanci so VŠ a Stredoškolským, zároveň tvoria aj top manažment.

Vzdelanostná štruktúra je nasledovná zaznamenaná v tabuľke aj graficky.

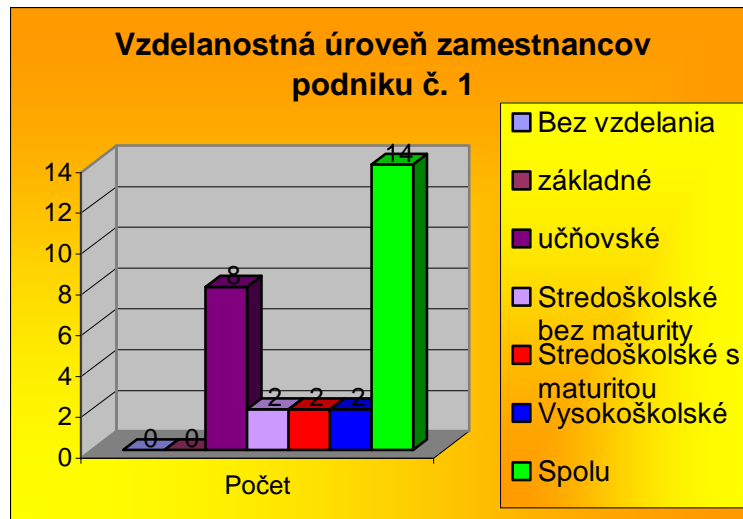
Tab.č.3

Vzdelanie	Počet
Bez vzdelania	0
Základné	0
Učňovské	8
Stredoškolské bez maturity	2
Stredoškolské s maturitou	2
Vysokoškolské	2
Spolu	14

Zdroj: dotazníkový prieskum

Vzdelanostná úroveň zamestnancov podniku č. 1

Graf.č. 1

Zdroj: dotazníkový prieskum

Všetky 3 podniky vykonávajú poľnohospodársku výrobu, ktorou sa rozumie výroba vykonávaná FO t.j. samostatne hospodáriacim roľníkom, prípadne inou osobou alebo dnes už formou s.r.o. , a.s. ktorá je obzvlášť rozšírená. V súčasnosti na Slovensku je už dosť málo poľnohospodárskych družstiev pretože uprednostňujú práve tieto formy a.s., s.r.o. poprípade poľnohospodárske farmy alebo ekologické farmy .

Činnosť podniku č. 1 je rozčlenená nasledovne:

- ✓ Výrobu výrobkov poľnohospodárskej výroby za účelom získania trvalého zdroja príjmov, najmä ich prenájom
- ✓ Získanie úpravy alebo spracovania vlastnej poľnohospodárskej produkcie
- ✓ Poskytovanie príležitostných prác súvisiacich s výrobou
- ✓ Produkciu rastlinných a živočíšnych produktov

Podnik patrí do výrobnjej oblasti zemiakárskej. Vstupy do poľnohospodárskej výroby si zaobstaráva sám, pretože nenakupuje vstupy do výroby z okolitých regiónov. Výmera celkovej poľnohospodárskej pôdy, ktorú podnik obrába je 689 ha. Z toho orná pôda tvorí

206,33 ha, a lúky a pasienky 483,43 ha. Celú výmeru poľnohospodárskej pôdy podnik nemá v osobnom vlastníctve, ale ju má prenajatú od súkromných vlastníkov. V súčasnej dobe sa výmera pôdy, ktorú podnik obhospodaruje nezmenila.

Podnik sa zaoberá rastlinnou výrobnou produkciou rastlinných produktov v poľnohospodárstve, ktoré podnik buď spracúva sám, alebo poskytuje na spracovanie spracovateľským firmám, pričom rastlinná výroba tvorí väčšiu časť jeho produkcie. Výber pestovaných plodín podniku.č.1 orientovaný hlavne na pestovanie : pšenicu, kukuricu na siláž a zrno., lucernu, a ďatelinové miešanky . Živočíšna výroba je produkcia živočíšnych produktov ako aj častí zvierat ako zdroj potravy ako aj ich vedľajších produktov.

Podnik č. 1 je orientovaný v rámci živočíšnej výroby na chov dojnic a mladý hovädzí dobytok. Samotný produkt podniku č. 1 tvorí predaj surového kravského mlieka, ktoré podnik predáva ďalším spracovateľským podnikom vzdialených do 10 km. Podnik nepožíva vlastné označenie svojich výrobkov (značky, bio) ani výrobu nemá orientovanú na ekologické poľnohospodárstvo. Podnik č.1 v roku 2005 prostredníctvom projektu **Agroenvironment a životné podmienky zvierat** sa uchádzal o NFP, ktorý mu bol aj poskytnutý vo výške 13,9 mil. SK. Tento finančný príspevok mu bol poskytnutý paušálne, ktorý použil na celkovú revitalizáciu a chod podniku. Žiadne iné formy financovania prostredníctvom NFP alebo projektu v rámci Európskeho poľnohospodárskeho fondu na získanie finančných prostriedkov. Na základe poskytnutých údajov od ekonomického oddelenie podniku č. 1 je ekonomická situácia nasledovná ako ukazuje tabuľka.

ukazovateľ	poznámky	Hodnota ukazovateľa v tisíc SK
Hrubá produkcia		13885
Hrubá pridaná hodnota		
Čistá pridaná hodnota		1783
Celková likvidita	Obežné aktíva/krátkodobé záväzky	2,18
Rentabilita tržieb	Hospodárky výsledok *100/tržby	0,62
Produkcia práce	Pridaná hodnota/prepočítaní Pracovníci	133,06
Celková zadlženosť	Cudzie zdroje/ aktíva celkom	0,68

Zdroj: dotazníkový prieskum

Podnik č. 1 nebol ochotný poskytnúť základné účtovné podklady ako výkaz ziskov a strát, z ktorého by sa dala lepšie popísať nielen ekonomická, ale aj finančná situácia podniku.

Na základe tabuľky č. 2 môžeme konštatovať, že podnik č. 1 dosiahol hrubú produkciu v hodnote 13 885 tis. Sk /rok čo nie až také zlé, keď zoberieme do úvahy nasledujúci podnik č. 2, ktorý dosiahol vyššiu hrubú produkciu.

Celková rentabilita tržieb je v prepočte na tržby 0,62 tis. Celková zadlženosť podniku tvorí 0,68 čo spôsobuje žiadny vlastnícky vzťah k pôde ani prevádzkovým kapacitám. Všetky priestory a pôdu má podnik č. 1 v prenájme.

Podnik č. 1 považuje za najdôležitejšie nasledovné priority na základe ich potrieb pre fungovanie samotného podniku:

- ✓ Investície do poľnohospodárskej výroby – z hľadiska finančnej náročnosti, pretože podniku č. 1 chýbajú finančné zdroje.
- ✓ Kvalita ľudských zdrojov
- ✓ Podpora diverzifikačnej činnosti a multifunkčnosti poľnohospodárstva
- ✓ Ekologické aspekty a ochrana ŽP

4.2.2 PODNIK č. 2

Právna forma: a.s.

Dátum vzniku organizácie: v roku 2001.

Výmera pôdy: 728,86 ha.

Personálna matica: Tvorená stáli – 7, sezónni- 2.

Vzdelanostná úroveň zamestnancov podniku č. 2

Tab.č.5

Vzdelanie	počet
Bez vzdelania	0
Základné	2
Učňovské	3
Stredoškolské bez maturity	0
Stredoškolské s maturitou	1
Vysokoškolské	1
Spolu	7

Zdroj: dotazníkový prieskum

Podnik patrí do horskej výrobnjej oblasti. Vstupy do svojej výroby podnik nakupuje od okolitých regiónov. Štruktúru pôdneho fondu tvorí orná pôda tvorí 188,14 ha, lúky a pasienky – 245,11, a trvalé trávne porasty – 483,75 ha.. Podobne ako podnik č. 1 ani podnik č. 2 nemá

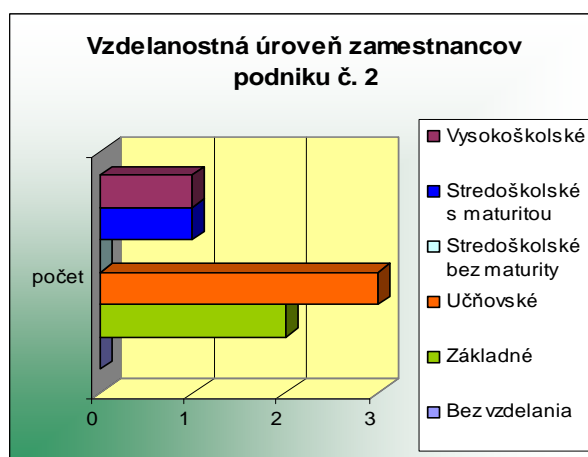
vo vlastníctve žiadnu poľnohospodársku pôdu má ju len v prenájme. Podnik sa zaoberá rastlinnou a živočíšnou výrobou. Rastlinná výroba je zameraná na pestovanie pšenice, ovsu, repky, kukurice na siláž.

Živočíšna výroba- hovädzí dobytok. Podnik nezískal v súčasnej dobe žiadne granty a dotácie na podporu poľnohospodárskej výroby.

Činnosť podniku č. 1 je rozčlenená nasledovne:

- ✓ Získanie úpravy alebo spracovania vlastnej poľnohospodárskej produkcie
- ✓ Poskytovanie príležitostných prác súvisiacich s výrobou
- ✓ Produkciu rastlinných a živočíšnych produktov

Vzdelanostná úroveň zamestnancov podniku č. 2 zaznamenaná graficky

Graf. č. 2

Zdroj: dotazníkový prieskum

Ekonomické ukazovatele podniku č. 2

Tab. 4

Ukazovateľ	poznámky	Hodnota ukazovateľa v tisícoch v Sk
Hrubá produkcia		14369
Hrubá pridaná hodnota		0
Čistá pridaná hodnota		-43
Celková likvidita	Obežné aktíva/krátkodobé záväzky	0
Rentabilita tržieb	Hospodársky výsledok *100/tržby	6
Produktivita práce	Pridaná hodnota /prepočítaní pracovníci	13

Zdroj: dotazníkový prieskum

Na základe ekonomických údajov podnik č. 2 čo sa týka hrubej produkcie a rentabilite tržieb je lepšie ako podnik č. 2. pretože jeho hrubá produkcia a rentabilita tržieb je vyššia.

Podnik č. 2 považuje za najdôležitejšie nasledovné priority na základe ich potrieb pre fungovanie samotného podniku:

- ✓ Investície do poľnohospodárskej výroby
- ✓ Ekologické aspekty a ochrana ŽP
- ✓ Kvalita ľudských zdrojov
- ✓ Podpora diverzifikačných činností

4.2.3 PODNIK č. 3

Právna forma: družstvo

Dátum vzniku organizácie: v roku 2001

Výmera pôdy: 321 – celú výmeru tvoria trvalé trávne porasty

Personálna matica: Tvorená stáli – 2, sezónni- 2.

Podnik č. 3 patrí do horskej oblasti. Poľnohospodársku pôdu má podobne ako podnik č. 1,2 v prenájme od obce. Vstupy do poľnohospodárskej výroby si obstarávajú sami, ale väčšiu časť nakupujú z miestnych zdrojov. Celková výmera pôdy, ktorú podnik obhospodaruje tvoria trvalé trávne porasty. Podnik č. 3 je zameraný len na živočíšnu výrobu konkrétne na chov oviec. Samostatný produkt podniku č. 3 sú ovčie mlieko, ktoré sami spracúvajú do finálnych výrobkov ako bryndza, syr, cmar, oštiepok, ovčie mäso, a ovčia vlna. Podnik predáva výrobky aj na spracovanie do okolitých firiem vzdialených viac ako 10 km. Podnik nemá vlastné označenie svojich výrobkov to znamená že nemá vlastnú značku. Podnik č.3 v roku 2005 prostredníctvom projektu **Agroenviroment a životné podmienky zvierat vo** výške 1.850 000 SK, ktoré podnik dostáva paušálne na dobu 5 rokov čo znamená 370 000,- Sk za rok. Podnik č. 3 má najmenej pracovníkov ako predchádzajúce 2 podniky. Všetci 4 zamestnanci majú učňovské vzdelanie.

Podnik č. 2 považuje za najdôležitejšie nasledovné priority na základe ich potrieb pre fungovanie samotného podniku:

- ✓ Investície do poľnohospodárskej výroby
- ✓ Podpora diverzifikačnej činnosti a multifunkčnosti poľnohospodárstva
- ✓ Ekologické aspekty a ochrana ŽP
- ✓ Kvalita ľudských zdrojov

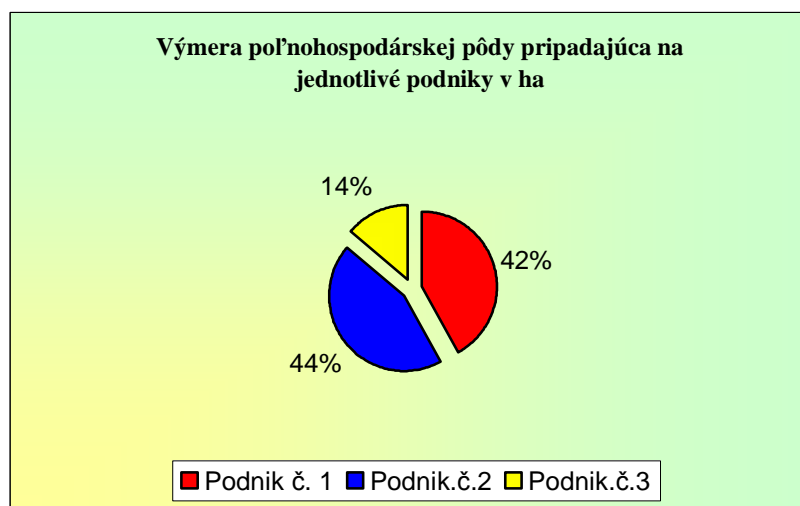
4.3 Porovnanie poľnohospodárskych podnikov

Identifikácia podnikov

Všetky tri vyššie uvedené poľnohospodárske podniky sa nachádzajú v Banskobystrickom kraji v okrese Banská Bystrica. Zaoberajú sa poľnohospodárskou výrobou v zemiakárskej a horskej oblasti, pričom vstupy do poľnohospodárskej výroby si zaobstarávajú z regionálnych zdrojov. Pôdu, ktorú podniky obhospodarujú majú väčšinou v prenájme a odlišujú sa hlavne výmerou poľnohospodárskeho podniku o čom svedčí nasledovný graf.

Grafické zobrazenie výmery poľnohospodárskych podnikov v ha

Graf.č. 3

Zdroj: dotazníky k poľnohospodárskym podnikom

Rozdiel medzi poľnohospodárskymi podnikmi je hlavne v počte zamestnancov a v ich vzdelanostnej štruktúre, nakoľko jeden poľnohospodársky podnik zamestnáva len dvoch stálych pracovníkov a najvyššie dosiahnuté vzdelanie pracovníkov v týchto dvoch poľnohospodárskych podnikoch je učňovské.

Identifikácia výroby

Dva poľnohospodárske podniky sa zaoberajú rastlinnou výrobou a to najmä pestovaním plodín: pšenica, jačmeň, repka, ďatelina, ovos a kukurica. Živočíšnou výrobou sa

zaoberajú všetky poľnohospodárske podniky a to chovom dojníc, mladým hovädzím dobytkom. Jeden z nich sa zaoberá len chovom oviec. Jeden z podnikov spracováva svoje produkty do finálnych výrobkov priamo vo svojom podniku a z týchto produktov žiadny nemá zaregistrovanú vlastnú značku ani značku „BIO“. Podniky svoje produkty predávajú na spracovanie aj firmám v mestách vzdialených nad 10 km.

Poľnohospodárska politika

Všetky tri podniky sa uchádzajú o finančnú podporu svojho podniku formou dotácií alebo nenávratných finančných príspevkov, pričom informácie o možnostiach čerpania dotácií a nenávratných finančných príspevkov čerpajú z:

- internetu,
- odborných časopisov,
- vestníku PPA,
- iných poľnohospodárskych podnikov.

4.4 Vplyv pôdohospodárstva na životné prostredie

Zmena politických a ekonomických podmienok po rok 1989 spôsobila zmiernenie intenzifikačných faktorov v poľnohospodárstve, čo sa odrazilo v zlepšení stavu zložiek životného prostredia.

Využívanie vody v poľnohospodárstve

V období rokov 1995-2005 sa dodalo celkom 477 mil. metrov kubických povrchovej vody na závlahy, čo je v priemere 47,7 mil. metrov kubických ročne, pričom maximum v roku 2000 bolo 90 mil. m kubických a minimum v roku 1999 bolo 9,3 mil. metrov kubických. Odbery majú klesajúcu tendenciu. Od roku 1990 dochádza k postupnému poklesu odberov podzemnej vody pre účely rastlinnej a živočíšnej výroby. V roku 2005 predstavoval podiel poľnohospodárstva na využívaní povrchovej vody 2 % z celkového odberu povrchovej vody podľa účelu použitia. V roku 2005 predstavoval podiel poľnohospodárstva na využívaní podzemnej vody 3 % z celkového odberu podzemnej vody podľa účelu použitia. Z hľadiska dokumentovaných využiteľných množstiev podzemných vôd v SR je doterajšia aj predpokladaná potreba vody vysoko zabezpečená.

Kvalita vody a poľnohospodárstva

Na kvalitu povrchových a následne podzemných vôd významne vplývajú technologické postupy, intenzifikácia živočíšnej a rastlinnej výroby. **Indikátory hnacej sily** vo vzťahu ku kvalite vody: počty hospodárskych zvierat, spotreba priemyselných hnojív, spotreba pesticídov. V prvej polovici 90-tých rokov boli režimy dusíka v pôdach SR ešte vyrovnané. Neskôr, dôsledkom poklesu hnojenia sa obsah dusíka v pôde stával deficitný, čo pretrváva i v súčasnosti.

Indikátory tlaku

Predstavujú riziká, vytvárané poľnohospodárskymi aktivitami pre kvalitu vody. Medzi tieto indikátory patrí Bilancia dusíka, Aplikácia čistiarenskeho kalu do pôdy a Odpadové vody z poľnohospodárstva. V roku 2005 bolo poľnohospodárskych pôd aplikovaného 5 870 t čistiarenskeho kalu. Všeobecné hodnotenie kvality povrchovej vody bez vymedzenia podielu poľnohospodárstva poukazuje na negatívnu klasifikáciu povrchových vôd dlhodobosť spôsobenú najmä mikrobiologickými ukazovateľmi skupiny E.

Monitoring kvality podzemnej vody poukazuje na výrazný antropogénny vplyv na kvalitu podzemných vôd najvrchnejších zavodnených horizontov. Najnižšia miera znečistenia podzemných vôd bola zaznamenaná v horských a podhorských oblastiach. Dôsledkom poľnohospodárskej činnosti dochádza k eutrofizácii vôd. V období rokov 1995 – 2004 mal obsah celkového dusíka vo vybratých tokoch kolísavý priebeh. Obsah celkového fosforu si udržiaval vyrovnanú tendenciu.

Pôda

V poľnohospodárskej krajine bola najväčšia zmena krajinnej pokrývky identifikovaná vo zväčšení rozlohy mozaiky lúk a trvalých kultúr, najmä na úkor ornej pôdy a lúk.

Výrazný úbytok lúk súvisel hlavne s ich opustením a následným nárastom areálov prechodných lesokrovín samonáletom. V SR je 47,7 poľnohospodárskej pôdy potenciálne ohrozených vodnou eróziou. Veterná erózia nie je závažným problémom v SR, je ňou ohrozených 6,2 % poľnohospodárskych pôd. Výsledky Čiastkového monitorovacieho systému . Pôda ukázali, že v rokoch 1993-2002:

- ✓ po miernom poklese obsahu organického uhlíka v pôdach v roku 1997 sa jeho
- ✓ obsah v roku 2002 u niektorých pôdnych typoch zvýšil a tým priblížil k počiatočným hodnotám z roku 1993.
- ✓ bol obsah väčšiny rizikových látok pod limitný. Len v prípade kadmia a olova,
- ✓ v pôdach situovaných v horských polohách, sa prejavili nadlimitné hodnoty.

- ✓ po miernom zlepšení situácie v acidifikácii pôd v roku 1997 sa prejavili výraznejšie acidifikačné tendencie, najmä na čierniciach, kambizemiach, rendzinách, podzolov, rankroch a litozemiach.
- ✓ bola zaznamenaná určitá tendencia zmiernovania zhutňovania ornice ťažkých a stredných pôd.

Ovzdušie

V rokoch 1990 – 2004 bol v ovzduší zaznamenaný pokles emisií z poľnohospodárstva, konkrétne: pokles emisií metánu, pokles emisií oxidu dusného, pokles emisií amoniaku.

V roku 2004 sa poľnohospodárstvo podieľalo:

- ✓ 7,6 % na celkových emisiách skleníkových plynov na SR, čo je pokles oproti roku 1990,
- ✓ 95,8 % na celkových emisiách amoniaku, čo je nárast o 0,6 % oproti roku 1990.
- ✓ Emisie skleníkových plynov z poľnohospodárstva tiež prispievajú ku klimatickým zmenám. Napriek tomu cielené pestovanie biomasy na energetické účely je v súčasnosti na SR nedostatočné. V roku 2005 v SR boli v prevádzke len 3 zariadenia na výrobu bioplynu z maštalného hnoja, s ročnou produkciou bioplynu 470 tis. m kubických.

Vplyv vybraných podnikov na ŽP

Jednotlivé podniky majú značný vplyv čo sa týka ŽP a jeho poškodzovania hlavne používaním ťažkej mechanizácie poľnohospodárskych strojov, ktoré utláčajú najúrodnejšiu vrstvu pôdy. Oba podniky používajú pesticídy na ochranu jednotlivých druhov plodín, ktoré zvyšujú obsah rizikových prvkov v samotných plodinách. Nežiaduci vplyv majú aj vedľajšie produkty z ŽV.

5 Návrhy a riešenia

V súčasnosti poľnohospodárstvo patrí medzi najdiskutovanejšie témy aj vzhľadom na SPP a agrárnu politiku. Zo samotného rozpočtu EÚ sa na SPP odčerpáva najviac finančných prostriedkov. Tieto prostriedky môže aj SR ako členský štát EU využívať. Jednotlivé podniky 1,2,3 využívajú finančné prostriedky v rámci projektovej činnosti. Z hľadiska informovanosti o základných rozvojových programoch nemajú dostatok informácií. Žiaľ vyplýva to aj ich nízkej vzdelanostnej úrovne. Nevedia využívať vo svoj prospech samotný cestovný ruch v rámci okresu, pretože sa venujú len poľnohospodárskej činnosti. Môj návrh je spočíva v nasledovných bodoch:

- ✓ Lepšie využívanie turizmu a tým aj propagácia poľnohospodárskeho podniku
- ✓ Lepšie spracovanie svojich produktov a ich priamy predaj
- ✓ Zvýšenie informatívnosti z hľadiska rozvojových programov
- ✓ Poskytovanie služieb obyvateľstvu a tým aj tvorba pracovných miest.
- ✓ Organizovanie súťaží
- ✓ Lepšia spolupráca s okolitými podnikmi

6 Záver

Cieľom bakalárskej práce bolo celkové posúdenie pozitívnych a negatívnych dopadov uskutočnenej ekonomickej transformácie vo vybraných poľnohospodárskych podnikoch v Banskobystrickom kraji v okrese Banská Bystrica a vplyv na zamestnanosť v tomto regióne. Naším cieľom bolo prehodnotiť priebeh transformačného procesu v poľnohospodárskom subjekte, posúdiť jeho účinnosť na vývojové zmeny hospodárskej situácie poľnohospodárskych družstiev v priebehu novej vývojovej etapy. Zmeny, ktoré nastali v podnikových štruktúrach, prebiehali v nepriaznivých makroekonomických podmienkach

V súčasnej poľnohospodárskej štruktúre obchodné spoločnosti dosahujú priaznivejší hospodársky výsledok ako družstvá. Adaptačnú schopnosť pôvodných subjektov a väčšiny novokonštituovaných podnikateľských subjektov významne znižujú nedoriešené vlastnícke vzťahy a v nepodstatnej miere aj nedodržanie niektorých legislatívnych zákonitostí pri vzniku obchodných spoločností. Vysoká rizikovosť poľnohospodárskej výroby a odbytu a zlá finančná disciplína odberateľov nabáda nových podnikateľov k voľbe právnych foriem s nižšou mierou zodpovednosti za záväzky z hospodárenia.

Manažment je rozhodujúci pri operatívnom a strategickom rozhodovaní v meniacich sa podmienkach, čo sa prejavuje v ekonomických výsledkoch podnikov. Úloha manažmentu v každom podniku je rozhodujúce nielen v získavaní nových informácií, efektívnom riadení výroby, ale aj pri správnej aplikácii marketingovej politiky podniku. To si vyžaduje dobré obchodné vzťahy a umenie predať produkciu.

7 Použitá literatúra

1. AMBÓZYOVÁ, M.: Vývoj podmienok štruktúry v poľnohospodárstve. In.: Ekonomické poľnohospodárstvo. 1/2001. VÚEPP Bratislava 2001, s.43-52. ISSN 1335-6186
2. ÁRENDÁŠ, M.: Základy mikroekonómie a makroekonómie. 1. vyd. Nitra: VaES VŠP, 1996, ISBN-80-7137-135-1
3. BERVIDOVÁ, L., BOUČKOVÁ, B.: Regulace agrárního trhu v evropské unii. Zemědělská Ekonomika, 41, 1995(3)
4. BIELIK, P. a kol.: Podnikovo hospodárska teória komplexu. SPU Nitra 2001. s. 270 ISBN 80 – 7137 – 861 – 5
5. BLASS, G.: Predpokladané dosahy členstva SR v EÚ. In.: Vstup SR do EÚ – výhody a Nevýhody prednášok z medzinárodnej a agropolitckej konferencie. Agroinštitút Nitra 8.12.1999
6. EICHHOLZ, R.: Volks – und Betriebswirtschaft. Munchen. Band 7, 1992 ISBN – 3406358470
7. GOZORA, V.: Podnikový manažment. Nitra: SPU, 1996. ISBN 80 – 7137 – 341 – 9 Prispôsobenie podnikovej štruktúry poľnohospodársko – potravinovému komplexu Európskej trhovej štruktúry. Medzinárodné vedecké dni 2000 Nitra. S.17 ISBN 80-7137 -715-5
8. GRZNÁR, M.: Úlohy manažmentu v procese ekonomickej konsolidácie Poľnohospodárskeho podniku. In.: Acta operatico economica. Nitra, VŠP 1995, s.43-46. ISBN 80-7137-229-3
9. GURČÍK, L.: Predikovanie finančnej situácie podniku pri využití metódy G – indexu. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie SPU Nitra 2002, s. 241 – 245. ISBN 8069 – 138 – 0
10. HACHEROVÁ, Z. – PRIBILOVIČOVÁ, I. – HULÍK, R.: Komparácia finančno – Ekonomickej výkonnosti poľnohospodárskych podnikov v SR a ČR. In.: Ekonomika Poľnohospodárov 4, 2003, VÚEPP Bratislava 2003, s. 31-36 ISSN 1335-6186
11. CHRASTINOVÁ, Z.: Metóda hodnotenia ekonomickej bonity a predikácie finančnej situácie v poľnohospodárskych podmienkach štúdia č.7, Bratislava, 1998, s.33

12. KALINA, A.: Regulace agrárního trhu ČR. In.: Agroekonomika. r. 2, č. 10 (1993), s.437 - 43812.
13. KRISTENSEN, H. D.: Farmáři se již bez spolupráce neprosadí. In.: Agrární noviny. Roč. 7. č. 24(1999),s. 3.
14. KUZMA, F.: Tendencie využitia poľnohospodárskej pôdy v SR. In.: Medzinárodné Vedecké dni 2001: Zborník vedeckých prác z konferencie. Nitra:SPU,2001,s.390-394 ISBN: 7137 – 866 – 6
15. PAŠKA,E.: Manažment výroby
16. SAMUELSON, P. A.,NORDHAUS, W. D.: Ekonómia I.
17. SCHULZE, E., TILLACK, P.: The development of land markets in central....
18. ŠIMO, D.: K vybraným problémom negociácie slov. poľ. pred vstupom do európskej štruktúry In.: Konkurencia schopných vybraných komodít SR, EE, AMR pred vstupom do EÚ. Zborník vedeckých prác 4 Nitra:SPU,2001,s.7-10,ISBN 80-7137-967-0
19. SVATOŠ, M.: Vnější determinanty formování agrární politiky a ekonomické Efektivnosti. Acta economica et informatica. Nitra.
20. Štatistický úrad Slovenskej republiky: www.statistic.sk
21. <http://mapy.zoznam.sk> 16.4.2008
22. [.http://www.domains.sk](http://www.domains.sk) 3.5.2008

8 Prílohy

Príloha č.1

DOTAZNÍK

Vážený respondent,
tento dotazník je orientovaný na zisťovanie údajov o výrobe v poľnohospodárskych podnikoch v okrese Banská Bystrica. Je distribuovaný do poľnohospodárskych podnikov v Nitrianskom a Banskobystrickom kraji. Údaje budú vyhodnocované prísne anonymne a budú použité na vedecké účely Slovenskej poľnohospodárskej univerzity.

Ďakujeme Vám za čas venovaný vyplneniu dotazníka a spoluprácu.

IDENTIFIKÁCIA PODNIKU

1) Uveďte prosím:

Kraj:

Právna forma:

Výmera poľnohospodárskeho podniku:

Počet zamestnancov:

Zamestnanci	Počet
Stáli	
Sezónni	

2) Aká je vzdelanostná štruktúra Vašich zamestnancov?

Vzdelanie	Počet
Bez vzdelania	
Základné	
Učňovské	
Stredoškolské bez maturity	
Stredoškolské s maturitou	
Vysokoškolské	

3) Uveďte vekovú štruktúru vedúcich zamestnancov Vášho podniku:

Veková skupina	Počet
25 – 35	
36 – 50	
51 a viac	

4) Zaradte Váš podnik do poľnohospodárskej výrobnnej oblasti:

- kukuričná
- repárska
- zemiakarská
- zemiakarsko- ovsená
- horská

5) Ako obstarávate vstupy do poľnohospodárskej výroby vo Vašom podniku?

(zaškrtnite prosím vyhovujúce možnosti):

- nakupujeme z regionálnych zdrojov
- nakupujeme z miestnych zdrojov
- vyrábame sami

6) Uveďte prosím štruktúru pôdneho fondu a výmery, na ktorých hospodári Váš podnik:

Druh PP/rok	Výmera v ha			
	1995	2000	2005	2006
Orná pôda				
Chmeľnice a vinice				
Ovocné sady				
Záhrady				
Lúky a pasienky				
Trvalé trávne porasty				
Lesné pozemky				
Vodné plochy				
Zastavané plochy, prípadne plochy vyžívané na iné účely ako poľnohospodárske				
Ostatné plochy				

7) Uveďte prosím:

Vlastnícky vzťah k pôde, ktorú obrábate	Výmera v ha			
	1995	2000	2005	2006
Vlastníctvo				
Prenájom				
Združené vlastníctvo (majitelia pôdy sú zamestnancami družstva, alebo členmi niektorého riadiaceho orgánu)				
Iný vzťah (prosím uveďte).....				

8) Zmenila sa za posledných 5 rokov výmera pôdy, ktorú používal váš podnik na poľnohospodársku výrobu? Ak áno, akým spôsobom:

(Uveďte prosím aj údaj o cene za m²)

- prenajímame ju (cena/m²)
- predali sme ju (cena/m²)
- uvažujeme o jej predaji (cena/m²)
- bola legislatívne vyňatá zo ŠFPP z dôvodu iného využitia – napr. stavba závodu, IBV.....)

9) Uveďte prosím nasledovné ukazovatele:

Ukazovateľ		Hodnota ukazovateľa
Hrubá produkcia		
Hrubá pridaná hodnota		
Čistá pridaná hodnota		
Celková likvidita	Obežné aktíva/krátkodobé záväzky	
Rentabilita tržieb	Hospodársky výsledok *100/tržby	
Produktivita práce	Pridaná hodnota/prepočítaní pracovníci	
Celková zadlženosť	Cudzí zdroje/aktíva celkom	

IDENTIFIKÁCIA VÝROBY
Rastlinná výroba

11) Uveďte prosím do tabuľky pod seba jednotlivé plodiny, ich výmeru a hektárové výnosy jednotlivých plodín:

Poľnohospodárska plodina	1995		2000		2005		2006	
	výmer a	výnos z ha	výmer a	výnos z ha	výmer a	výnos z ha	výmer a	výnos z ha

Živočíšna výroba

12) Uveďte prosím do tabuľky pod seba hospodárske zvieratá, ktoré chováte vo Vašom podniku – uveďte druh, počet kusov a úžitkovosť pri jednotlivých druhoch HZ:

Druh HZ	1995		2000		2005		2006	
	počet ks	úžitkovosť	počet ks	úžitkovosť	počet ks	úžitkovosť	počet ks	úžitkovosť

13) Spracovávate niektoré produkty do finálnych výrobkov priamo vo Vašom podniku?

- áno
- nie

14) Má niektorý z týchto produktov zaregistrovanú vlastnú značku?

- áno
- nie

15) Má niektorý z Vašich produktov značku „Bio“?

- áno
- nie

16) Ako distribuujete svoje produkty:

(Uveďte prosím do tabuľky pod seba názov produktu a zaškrtnite príslušné políčko v stĺpci)

PRODUKT	Predávame priamo zo dvora	Predávame do miestnej obchodnej siete	Predávame na spracovanie do firiem v mestách vzdialených do 10 km	Predávame na spracovanie do firiem v mestách vzdialených viac ako 10 km

17) Je Vami vyrábaný produkt známy aj inde ako priamo v obci, kde podnikáte?

- áno
- nie

DIVERZIFIKÁCIA

18) Venujete sa okrem produkcie poľnohospodárskych plodín inej podnikateľskej činnosti? (Označte prosím v nasledovnej tabuľke o akú činnosť sa jedná a odhadnite aké % z celkového príjmu vášho podniku táto činnosť predstavuje)

Činnosť	% z príjmu
Cestovný ruch	
Produkcia alternatívnych zdrojov energie	
Lacná doprava	
Predaj vlastných výrobkov - maloobchod	
Spracovateľské činnosti (podniková mliekareň, pekáreň)	
Výroba medu	
Remeselné práce	
Služby pre miestne obyvateľstvo	
Autoservis a autodoprava	
Oprávnenská služby	
Starostlivosť o verejné priestranstvá	
Čistenie a údržba miestnych ciest	
Odhŕňanie snehu a posyp v zimných mesiacoch	
Pomocné stavebné práce	
Organizovanie kultúrnych a športových podujatí	

19) Vlastníte pozemky alebo budovy, ktoré nevyužívate na poľnohospodársku výrobu?

- áno
- nie

20) Ak áno, využívate ich na podnikanie?

- áno
- nie

POLNOHOSPODÁRSKE POLITIKY

21) Poznáte nasledovné dokumenty?

(zaškrtnite prosím príslušné políčko v tabuľke)

Politika	Áno poznám detailne	Áno, stretol som sa	Nie, nepoznám vôbec
Spoločná poľnohospodárska politika			
Agrárna politika			
Plán rozvoja vidieka			
Sektorový operačný program poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka			
Zákon 491/2001 Zb.z.			
Program sociálneho a hospodárskeho rozvoja kraja			
Program sociálneho a hospodárskeho rozvoja obce, kde podnikáte			

22) Uchádzate sa na ich základe o finančnú podporu svojho podniku formou dotácií alebo nenávratných finančných príspevkov?

- áno
- nie

23) Ako sa dozvedáte o možnostiach čerpania dotácií a nenávratných finančných prostriedkov?

- z médií,
- z internetových stránok,
- z odborných časopisov,
- z vestníka PPA,
- prostredníctvom odborných inštitúcií vytvorených na tento účel – sieť poradenských centier RPIC, RRA, ESF.
- od kolegov z iných poľnohospodárskych podnikov,
- od súkromných agentúr, ktoré sa zaoberajú vypracovaním projektov.

24) Aká je Vaša úspešnosť pri uchádzaní sa o dotácie a nenávratné finančné prostriedky? (Uveďte prosím do tabuľky pod seba názov projektu, program, alebo politiku, v rámci ktorej ste sa o podporu uchádzali, výšku požadovaného príspevku a či bol projekt podporený alebo nie a v ktorom roku ste o podporu žiadali)

Názov projektu	Program, politika	Výška požadovaného príspevku	Podporený – A/N	Rok, v ktorom bol projekt podaný

25) Ako spracovávate žiadosti o dotácie a nenávratné finančné prostriedky?

- samostatne bez akejkoľvek odbornej pomoci zo strany rozvojových agentúr, alebo komerčných spracovateľov projektov,
- pri spracovávaní sa radíme s rozvojovými agentúrami ale projekty spracovávame samostatne,
- necháme ich spracovať profesionálnej agentúre za poplatok.

26) Pri spracovaní žiadosti o dotácie a nenávratné finančné prostriedky je nutné doložiť veľké množstvo príloh. Máte problém pri spracovaní, prípadne vybavení niektorých príloh? Ak áno uveďte konkrétne.

27) Zoradte prosím podľa poradia dôležitosti nasledovné oblasti podpory z pohľadu Vášho podniku a Vašich potrieb.

(v stupnici 1 – najdôležitejšie, 4 – najmenej dôležité)

- investície do poľnohospodárskej výroby
- kvalita ľudských zdrojov – ďalšie vzdelávanie, budovanie vlastných kapacít,
- podpora diverzifikačných činností a multifunkčnosti poľnohospodárstva,
- ekologické aspekty a ochrana životného prostredia

